2017

Den norske idrettsmodellen inn i en ny tid

Rapport fra Strategiutvalget for idrett

Avlevert til Kulturdepartementet

05.01.2017

INNHOLD

Den norske idrettsmodellen inn i en ny tid 3
Utvalgets anbefalinger 5
1 Utvalgets mandat og arbeid 6
1.1 Innledning 6
1.2 Utvalgets mandat 6
1.3 Utvalgets forståelse av mandatet for delrapport 2 6
1.4 Rapportens innhold og utvalgets arbeid 7
Rapportens innhold 7
Utvalgets arbeid og sammensetning 7
2 Bakgrunn, utfordringer og anbefalinger 8
2.1 Aktivitetsutvikling og aktivitetsutbredelse 8
Bakgrunn 8
Utfordringer 12
Anbefalinger 12
2.2 Idrettens rolle i utviklingen av framtidens idrettsanlegg 14
Bakgrunn 14
Utfordringer 15
Anbefalinger 15
2.3 Idrettsorganisasjonen i en ny tid 15
Bakgrunn 15
Utfordringer 20
Anbefalinger 20
Kilder 23
Innledere på utvalgets seminarer 23

Forsidefoto: *Lillehammer2016*

DEN NORSKE IDRETTSMODELLEN INN I EN NY TID

Idrett og fysisk aktivitet foregår både innenfor og utenfor norsk idrett.

Norsk idrett lever i beste velgående og har en sentral posisjon i det norske samfunnet. De fleste idretter, både for funksjonsfriske og for de med funksjonsnedsettelse, er samlet under én paraply; Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). Barneidretten står sterkt, toppidretten likeså. Frivilligheten i norsk idrett har foreløpig vist seg levedyktig og robust. Men idretten har utfordringer når det gjelder ungdoms- og mosjonsidretten. Mosjonsrettede tilbud og egenorganisert fysisk aktivitet har over tid vokst frem utenfor den organiserte idretten. Kommersielle tilbud har ekspandert kraftig de siste tiårene. Utvalget har forsøkt å se inn i glasskula. Hvordan kan idrettsmodellen utvikles til å være relevant på lang sikt? Hvilke samfunnstrekk kan utfordre denne organisasjonsstrukturen? Og hvordan kan norsk idrett møte nye utfordringer på en best mulig måte? I denne rapporten foreslår vi noen anbefalinger som vi tror kan fungere.

NIF og den norske idrettsmodellen er et godt eksempel på en samfunnsbyggende organisasjon som har tilpasset seg samfunnets utvikling gjennom 150 år. Denne modellen utfordres nå av et mer individualisert samfunn, der spontane grupper og andre typer foreninger utfordrer en stor idrettsstruktur som kan være krevende å endre. Kan idrettsmodellen bli mer endringsdyktig og i større grad følge opp en økt forventning om at tilbud og løsninger må tilpasses den enkelte gruppes eller individs ønsker og behov? Folk flytter oftere enn før, noe som kan gjøre medlemstilknytningen til det enkelte idrettslag svakere. Kan idretten møte dette med mer fleksible ordninger? Samfunnets utvikling kan også føre til at det blir vanskeligere å rekruttere folk til dugnad og annet frivillig arbeid i lagene. Mangfoldet og forskjellene i samfunnet øker; sosioøkonomiske forskjeller, etnisk mangfold, mv. blir større. Alt dette skaper utfordringer og muligheter som den organiserte idrettsbevegelsen må forholde seg til.

Samfunnet preges av stadig mer knapphet på tid for den enkelte, samtidig som det har vært en generell velstandsutvikling. Dette har ført til at folk i større grad har mulighet til å kjøpe seg ut av forpliktelser og oppgaver. Velstandsutviklingen fører også med seg et større tilbud og flere valgmuligheter, og stadig flere kjøper seg et treningstilbud, som de mener er tidsmessig, kvalitetsmessig eller på andre måter bedre tilrettelagt for dem selv enn idrettslagets tilbud. Kundementaliteten utfordrer på mange områder medlems- og foreningsmentaliteten.

Samfunnet blir stadig mer komplekst og kravet til profesjonalisering øker. Dette gjelder også i idretten. Å legge til rette for idrett er ikke en lovpålagt oppgave. Bygging av idrettsanlegg prioriteres dermed ikke i alle kommuner. Det medfører at stadig flere ressurssterke idrettslag bygger anlegg selv. Der det tidligere kunne bygges anlegg ved hjelp av foreldrenes snekkerkyndighet og naboens traktor, kreves det nå bl.a. plan-, finansierings-, og entreprenørkompetanse.

Samtidig inneholder barns fritid mindre fri lek og fysisk aktivitet i hverdagen. Dette kompenseres med mer voksenstyrt organisert aktivitet, og kravet til profesjonalisering øker også her. Ofte etterlyses profesjonelle trenere og ledere til fordel for foreldrestyrte treningsgrupper. Alt dette får økonomiske konsekvenser, i form av kapital- og driftskostnader, som idrettslaget og dets medlemmer i stor grad må betale.

Det nye mediesamfunnet stiller andre krav til tilgjengelighet og raske beslutninger enn tidligere. Ledere, trenere og utøvere blir mer eksponert enn før, og uttalelser og beslutninger blir spredt til "hele verden" i løpet av sekunder. Dette er en hverdag idretten må forholde seg til og bruke til sin

fordel. Medlemmene i idretten, og kanskje særlig barn og ungdom, krever at informasjon og kommunikasjon om og med idrettslaget foregår elektronisk og på sosiale medier.

Toppidretten skal være grensesprengende og har også blitt underholdningsindustri med store penger involvert. Kommersielle aktører, reklame, medieeksponering og idoldyrking er viktige bestanddeler av internasjonal toppidrett. De ekstreme kravene til stadig bedre prestasjoner og mulighetene til rikdom og berømmelse for den enkelte idrettsutøver fører også med seg ulike former for etiske utfordringer. Oppmerksomheten om internasjonal idrett har de senere årene i stor grad vært preget av dopingskandaler og korrupsjon. Hva vil dette bety for legitimiteten til idretten i befolkningen? Og hva kan norsk idrett gjøre for å utgjøre en positiv forskjell? Det blir en helt sentral oppgave å passe på at avstanden mellom det lokale idrettslagets virksomhet og det som skjer i toppidrettens verden ikke blir for stor.

Fremtiden bestemmes nå!

Utvalget har gjennom sitt arbeid møtt aktører i, og utenfor norsk idrett som har løftet fram de positive sidene med norsk idrett. Men vi har også møtt de som har etterlyst nytenkning og innovasjon. Åpen debatt, samfunnsengasjement og transparens er viktige bestanddeler for å beholde det gode fra fortiden, samtidig som en møter den nye tiden med framtidsrettede virkemidler.

Oslo, 5. januar 2017

Jan Åge Fjørtoft
Leder, Strategiutvalg for idrett

Aase-Kristin Homlong Abrahamsen

Anneli Nesteng

Cato Zahl Pedersen

Ingrid Tollånes

Jorid Degerstrøm

Magnus Sverdrup

Mikael Oguz

Øyvind Sandbakk

UTVALGETS ANBEFALINGER

1. I aldersbestemte klasser opp til junioralder bør alle særforbund fastsette og formidle en anbefalt maksimumsgrense for kostnader med å delta i idrett i dette forbundet. Summen bør inkludere medlemskontingent, treningsavgift, kostnader til utstyr og reiseutgifter.

2. Norsk idrett bør doble antall personer med funksjonsnedsettelse som er aktive medlemmer i organisert idrett innen 2023.

3. Lokalidretten bør være en aktiv samarbeidspartner til skolen for å rekruttere barn og ungdom til idretten, spesielt fra grupper som i dag har lav deltakelse.

4. Norsk idrett bør utvikle en strategi for livslang tilknytning til idretten, for eksempel gjennom å rekruttere og motivere ungdom til å bidra som trenere, ledere og i frivillighetsarbeid i idretten underveis eller i etterkant av egen idrettskarriere.

5. Norsk idrett bør være en pådriver for økt kunnskap om arealbehov, planlegging, bygging og drift av idrettsanlegg, samt bidra til at det gjennomføres gode behovsvurderinger og prioriteringer lokalt, regionalt og nasjonalt. Det overordnede målet bør være å legge til rette for et godt idretts- og aktivitetsmangfold over hele landet.

6. Alle tingforsamlinger i norsk idrett bør ha 50 prosent kjønnsbalanse. I tillegg bør det samlet sett være 50 prosent kjønnsbalanse i administrativ og politisk toppledelse i NIF, særforbund, idrettskretser og særkretser. Dette bør være oppnådd innen 2023.

7. Norsk idrett, på alle nivå, bør jobbe strategisk for at den i sin leder- og trenerrekruttering speiler idrettens og samfunnets mangfold når det gjelder kjønn, alder, etnisitet og funksjonsevne. Resultater bør måles og evalueres årlig i form av et "mangfoldsbarometer".

8. Norsk idrett bør fastsette og implementere en tydelig strategi for hvordan norsk idrett skal framstå som åpen, ærlig og verdibasert i alt sitt organisasjonsarbeid. Det bør innarbeides en felles forståelse for hva en slik strategi innebærer i alle ledd. Det bør være fullstendig åpenhet om all drift på alle nivåer i norsk idrett.

9. Norsk idrett bør synliggjøre det lokale, frivillige idrettsarbeidet på en bedre måte og vise den samfunnsmessige betydningen dette arbeidet har. Det bør utarbeides et årlig samfunnsregnskap som viser hva norsk idrett er, og hva idretten bidrar med.

10. Norsk idrett bør bygge ned barrierene mot medlemskap, arbeide for forenkling av klubbhverdagen og inkludere nye idretter og aktivitetstrender.

11. Norsk idrett bør ha som mål å bli verdensledende innenfor treningsarbeid, både for unge utøvere og i toppidretten. Det bør sikres at det kontinuerlig foregår en åpen debatt om faglige og etiske spørsmål i norsk idrett.

1 UTVALGETS MANDAT OG ARBEID

1.1 INNLEDNING

Statlig idrettspolitikk er i stor grad avhengig av et samspill med den frivillige, medlemsbaserte idretten for å nå de statlige målene. Gjennom fordeling av spillemidler til idrettsformål ønsker staten å legge til rette for at alle som ønsker det skal ha mulighet til å delta i idrett eller drive egenorganisert fysisk aktivitet. Det overordnede målet, *idrett og fysisk aktivitet for alle*, er i stor grad sammenfallende med Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komités (NIF) visjon om *Idrettsglede for alle*.

1.2 UTVALGETS MANDAT

Strategiutvalget for idrett ble oppnevnt av regjeringen 28. januar 2015 med mandat om *"[…] å identifisere utfordringer og utarbeide forslag til strategier som kan bidra til å løse utfordringer på idrettsområdet"*[1].

Mandatet for utvalgets arbeid har vært vidt. Kulturministeren kom derfor den 19. april 2016 med en presisering om at utvalget måtte skille mellom innspill til myndighetene og innspill til idretten:

"Strategiutvalgets mandat er å levere innspill til myndighetenes politikk for idrett. Utvalgets mandat er vidt, og det vil være gråsoner i problemstillinger og tema hvor det er myndighetenes politikk og problemstillinger som gjelder idretten selv. Det er viktig for meg at utvalget i sin rapport skiller klart mellom det som er

1) innspill til myndighetenes politikk
2) det som er innspill til idretten

Det går et hovedskille mellom de anbefalinger og innspill jeg mener Regjeringen og eventuelt Stortinget skal ta stilling til, og de problemstillinger som staten ikke skal eller kan vurdere.

Jeg ber om at samtlige innspill overleveres meg.

Gjennom sitt arbeid med rapporten har utvalget fått en betydelig innsikt i utfordringer og problemstillinger som kun idretten selv kan ta tak i. Eksempel på dette er kostnader til utstyr og deltakelse, kvinnelige ledere i idretten, hvordan idretten når ut til alle barn og unge, lederutvikling i idretten og lignende. Jeg mener og tror at utvalget vil kunne ha synspunkter og vurderinger også innenfor disse områdene, og jeg ønsker at idretten skal få utvalgets innspill.

Det er følgelig en naturlig todeling av rapporten som utvalget skal levere, og Kulturdepartementet ber om at del 1 – innspill til statlig politikk overleveres 8. juni 2016. Del 2 – innspill til idretten selv, ønsker jeg å gi utvalget mer tid til å vurdere, og denne delrapporten kan derfor overleveres i løpet av høsten 2016."

1.3 UTVALGETS FORSTÅELSE AV MANDATET FOR DELRAPPORT 2

På bakgrunn av kulturministerens presisering har utvalget delt resultatene av sitt arbeid i to rapporter. Utvalgets delrapport 1, med anbefalinger til den statlige idrettspolitikken, *Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid*, ble overlevert til Kulturdepartementet 8. juni 2016.

Utvalget forstår kulturministerens avklaring når det gjelder delrapport 2 på følgende måte:

Utvalget skal identifisere og komme med anbefalinger til idretten på utfordringer kun idretten selv kan følge opp, og som staten ikke skal eller kan vurdere. Rapporten leveres til kulturministeren.

Rammen for utvalgets arbeid er "den norske idrettsmodellen", med dens verdigrunnlag og samfunnsrolle, slik det er beskrevet i NIFs idrettspolitiske dokument 2015-2019 og i

[1] For en nærmere beskrivelse av mandatet som lå til grunn for utvalgets arbeid med delrapport 1 vises det til s. 14-16 i *Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid*.

utvalgets delrapport 1, pkt.2.6. "Den norske idrettsbevegelsens organisering – en unik modell". Utvalget vil drøfte hvordan idretten jobber med aktivitetsutvikling og aktivitetsutbredelse, herunder inkludering, likestilling, kostnader ved deltakelse, nye idretter, trener- og lederutdanning.

Gjennom en klargjøring av utfordringer og muligheter for "den norske idrettsmodellen", og mulige konsekvenser, søker utvalget å finne svar på hvordan idrettsmodellen kan videreutvikles i møtet med en ny tid.

1.4 Rapportens innhold og utvalgets arbeid

Rapportens innhold

Delrapport 1 er utvalgets hovedrapport. Den inneholder blant annet anbefalinger om enerettsmodellen, statlig anleggspolitikk, lovfesting av daglig fysisk aktivitet i skolen, toppidrett, idrett og utdanning og inkludering av grupper med lav deltakelse i idretten.

Denne rapporten - delrapport 2 - er en tilleggsrapport og inneholder anbefalinger til norsk idrett. Med norsk idrett forstår utvalget den frivillige, medlemsbaserte idretten i Norge slik dette er definert i hovedrapporten (s. 16). Rapporten er overlevert Kulturdepartementet. Kulturministeren vil overlevere og ta opp innspillene i sine møter med NIF. Utvalget håper og tror at anbefalingene gjøres til gjenstand for diskusjon i norsk idrett.

Rapporten henter bakgrunnsinformasjon fra hovedrapporten og inneholder i tillegg oppdatert og utfyllende informasjon der det er nødvendig. Kapittel 1 gir en nærmere gjennomgang av mandatet samt en beskrivelse av hvordan utvalget har arbeidet. Kapittel 2 er rapportens hoveddel og inneholder en beskrivelse av utfordringer og anbefalinger til norsk idretts arbeid med aktivitetsutvikling og aktivitetsutbredelse, idrettsanlegg og organisasjonsutvikling. Samfunnet er i endring og det er viktig at norsk idrett følger med og kontinuerlig videreutvikler det gode arbeidet.

Utvalgets arbeid og sammensetning

Etter overleveringen av hovedrapporten har utvalget hatt fire møter i perioden 8. september 2016 til 5. desember 2016. Møtene har vært avholdt i Oslo og Trondheim. I to av møtene har utvalget lagt til rette for eksterne innspill og debatt. Disse seminarene ble streamet direkte på internett. Opptak av møtene kan sees ved å klikke på disse lenkene: Oslo og Trondheim. Det har også vært avholdt et internt seminar for utvalget med eksterne foredragsholdere.

Sammensetningen av utvalget har vært den samme som for hovedrapporten. Utvalgsleder Jan Åge Fjørtoft og medlemmene Aase-Kristin Homlong Abrahamsen, Magnus Sverdrup, Anneli Nesteng, Mikael Oguz, Jorid Degerstrøm, Øyvind Sandbakk, Ingrid Tollånes og Cato Zahl Pedersen takker alle som har kommet med innspill og vært med på å skape debatt om framtidens idrett. For nærmere omtale av utvalgsmedlemmene vises det til side 18 i hovedrapporten.

Som hjelp i sitt arbeid har utvalget innhentet innspill fra personer som til sammen dekker et bredt spekter av temaer og synspunkter på organiseringen og utviklingen av norsk idrett (jf. liste s. 23).

Sekretariatet har bestått av seniorrådgiverne Trond Glasser og Kjartan Pedersen Gurholt fra Avdeling for sivilsamfunn og idrett i Kulturdepartementet.

Foto: *Jan Åge Fjørtoft*

2 BAKGRUNN, UTFORDRINGER OG ANBEFALINGER

2.1 AKTIVITETSUTVIKLING OG AKTIVITETSUTBREDELSE

BAKGRUNN

Det ble redegjort for den norske befolkningens deltakelse i idrett og fysisk aktivitet i hovedrapportens kapittel 2, og i kapitlene 3.3 – 3.6 så utvalget nærmere på befolkningsgrupper som deltar særlig lite i idrett og fysisk aktivitet. I tillegg ble idrettsfrafall blant ungdom drøftet.

Hovedfunn fra disse kapitlene som er relevante for problemstillingene i denne rapporten gjengis nedenfor. Det vises for øvrig til hovedrapporten for nærmere beskrivelser.

I hovedrapportens kapittel 2 fremkom følgende:

- Tendensen de siste 30 årene er at stadig flere voksne nordmenn oppgir at de trener ofte. Nylig oppdaterte tall fra Statistisk sentralbyrå bekrefter dette, men antyder samtidig at økningen er i ferd med å flate ut.[2] Blant barn og ungdom (8-19 år) oppgir ca. 90 prosent at de trener eller mosjonerer minst én gang i uka. Kjønnsforskjellene er små.
- Likevel viser Helsedirektoratets tall at kun 1/3 av den voksne befolkningen oppfyller anbefalinger for fysisk aktivitet. Barn og unge er mindre aktive enn før, og de blir mindre aktive jo eldre de blir. Tendensen er den samme for menn og kvinner.
- Nesten alle har trent eller konkurrert i et idrettslag i oppveksten. Deltakelse i organisert idrett avtar i ungdomsårene. Treningssentre ser ut til å bli en mer brukt treningsarena jo lenger ut i ungdomsårene man kommer.
- Likevel er oppslutningen om idrettslagene relativt stabil over tid, og idrett er den viktigste organiserte fritidsaktiviteten for ungdom.
- I alle aldersgrupper (barn, ungdom og voksne) er tradisjonelle idretter og mosjonsaktiviteter mest populær, dvs. fotball, langrenn/skiturer, sykling, fotturer, styrketrening, jogging/løping og alpint. Dette gjelder uavhengig av om aktiviteten er organisert eller egenorganisert.
- Det har vokst fram nye aktivitets- og treningsformer de senere årene. Noen har hatt en stor fremvekst, f.eks. terrengsykling, frikjøring og løping i fjellet. Urbane aktiviteter som skateboard, parkour, BMX, "street workout" har mer begrenset oppslutning.
- Det foregår en tydelig kommersialisering og individualisering av trenings- og aktivitetstilbudet. Nye aktører utfordrer idrettens tradisjonelle enemerker, både når det gjelder rekrutteringsgrunnlag og finansieringsbase.
- De økonomiske skillene i samfunnet øker, og selv om undersøkelser[3] viser at de relative utgiftene til trening har økt lite de siste 10-15 årene, er det en del av befolkningen som ikke har, eller tar seg råd til å delta i idrett eller mosjon.

I hovedrapportens delkapitler 3.3-3.6 fremkom følgende:

- Helsemyndighetene gir et dystert bilde av befolkningens aktivitetsnivå og peker på den risikoen inaktivitet medfører for den enkeltes helse og påfølgende kostnader for samfunnet.
- Strategiutvalget mener flere offentlige og private aktører må legge bedre til rette for fysisk aktivitet. Spillemidlene til idrettsformål, som er øremerket ikke-kommersielle formål, kan ikke løse dette.
- Skolen er en viktig arena for læring av gode vaner, og gjennom skolen nås alle.
- Personer med nedsatt funksjonsevne har særlige aktivitetsutfordringer. Bedre

[2] SSB: Levekårsundersøkelsen 2016

[3] Jf. bl.a. Vaage (2015)

tilrettelegging, samordning og styrking av ulike offentlige tjenestefunksjoner er nødvendig.

- Personer med nedsatt funksjonsevne er underrepresentert i idretten. Dette antas å henge sammen med utfordringer med å nå ut til gruppen, samt manglende tilrettelegging i idrettslagene.
- Ungdom er en stor og stabil del av idrettens medlemsmasse. Selv om det er vanskelig å ha en presis oppfatning av omfanget av ungdomsfrafallet, viser undersøkelser at andelen ungdom (13-19 år) som trener og konkurrerer i idrettslag er lavere enn andelen barn (6-12 år), og at andelen synker jo eldre ungdommene blir.
- Forklaringer til ungdomsfrafallet finnes både utenfor idretten (andre fritidsinteresser, satsing på skole, økt tidsbruk på sosiale medier, osv.), og innenfor idretten (økt konkurransefokus, lavere tilgang på frivillige ledere/trenere, tidligere idrettsdebut gjør at man går lei idrett i tidligere alder enn før).
- Mens gutter med minoritetsbakgrunn er marginalt mindre aktive i idrett enn etnisk norske barn, er jenter med minoritetsbakgrunn klart underrepresentert.

Pengestrømmer til, og nøkkeltall for idrettsaktivitet

For å kunne ha et grunnlag for å drøfte hvordan idrettsdeltakelsen kan økes, særlig hos grupper som i utgangspunktet deltar lite eller er lite fysisk aktive, er det viktig å ha et bilde av hvordan idrettsaktiviteten faktisk ser ut, og hvordan den finansieres. I det følgende gis en kort oversikt over noen nøkkeltall. Informasjonen er utarbeidet av NIF (NIF 2016a).

<u>Aktivitetstall 2015</u>

- Det er ca. 11 600 idrettslag i Norge. Antallet er stabilt. Alle kommuner har idrettslag.
- Det er ca. 1,9 mill. medlemskap i ordinære idrettslag. 40 prosent tilhører kvinner. Antallet medlemskap er svakt økende. Kjønnsbalansen er stabil.
- Antall medlemskap i idretten utgjør 41 prosent av landets befolkning, høyest andel i Oslo, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag (52 prosent), lavest andel i Vestfold (35 prosent), Nordland (31 prosent) og Østfold (23 prosent).
- Antallet aktive medlemmer, dvs. som deltar i organisert aktivitet i idrettslag som utøvere, trenere, lagledere e.l. er svakt

Foto: *Kjartan Pedersen Gurholt*

økende og teller ca. 1,6 mill. medlemskap. Veksten blant kvinner er høyere enn blant menn, og andelen aktive kvinner er ca. 40 prosent.

- Blant barn (6-12 år) har aktivitetstallene økt 8 prosent de siste fem årene, mest blant jenter med 12,5 prosent. Ca. 46 prosent av de aktive medlemskapene tilhører jenter.
- Blant ungdom (13-19 år) har antallet aktive medlemskap vært relativt stabilt de siste fem årene. 43,5 prosent av de aktive medlemskapene tilhører jenter.
- Blant unge voksne (20-25 år) har aktivitetstallene økt 5 prosent de siste fem årene, mest blant kvinner med 11,2 prosent. Ca. 39 prosent av de aktive medlemskapene tilhører kvinner.
- Blant voksne over 25 år har det vært en svak positiv utvikling i aktivitetstallene de siste fem årene (5 prosent), relativt jevnt fordelt mellom kvinner og menn. 34 prosent av de aktive medlemskapene tilhører kvinner.
- Antall aktive medlemskap i idretten utgjør 33 prosent av landets befolkning, høyest andel i Nord-Trøndelag (42 prosent), Sør-Trøndelag (40 prosent) og Sogn og Fjordane (39 prosent), lavest andel i Oslo og Telemark (26 prosent), Østfold (24 prosent) og Nordland (23 prosent).
- I aldersgruppen 6-19 år utgjør aktive medlemskap i idretten 88 prosent av landets befolkning i denne aldersgruppen, høyest andel i Nord-Trøndelag (124 prosent), Sogn og Fjordane (114 prosent) og Sør-Trøndelag (110 prosent), lavest andel Vestfold og Nordland (74 prosent) og Østfold (67 prosent).
- Det er om lag 10 000 medlemskap i idretten fra personer med nedsatt funksjonsevne. Dette er lave tall når Statistisk sentralbyrå (SSB) har beregnet at ca. 16 prosent av befolkningen i alderen 15-66 år har nedsatt funksjonsevne (SSB 2013). SSBs definisjon av personer med nedsatt funksjonsevne er imidlertid mye bredere enn den som brukes i idretten, og tallene kan derfor ikke sammenlignes direkte. Det er likevel ingen tvil om at det er en underrepresentasjon av mennesker med nedsatt funksjonsevne i idretten.

<u>Finansiering av idrettsaktivitet</u>

- Av spillemidlene til idrettsformål i 2016 gikk om lag 45 prosent (ca. 1,1 av ca. 2,4 mrd. kroner) til idrettsaktivitet og aktivitetsstøttende tiltak. Resten gikk til utbygging og rehabilitering av idrettsanlegg, som er en forutsetning for å drive aktivitet.
- Av aktivitetsmidlene i 2016 gikk 135 millioner kroner til NIF og idrettskretsene, 237 millioner kroner til særforbundene, 153 millioner kroner til særforbundenes arbeid med barn, ungdom og bredde og 135 millioner kroner til toppidrett – til sammen 660 millioner kroner.
- Ifølge NIFs egne beregninger var den samlede inntektsstrømmen for norsk idrett i 2015 ca. 21,6 mrd. kroner. Den statlige finansieringsandelen, når både spillemidler og statsbudsjettmidler tas med, er beregnet til 3 mrd. kroner (ca. 14 prosent av de samlede inntektsstrømmene, hvorav spillemidlene utgjør 9,9 prosent). Finansiering fra fylker og kommuner utgjorde 6,1 mrd. kroner (ca. 28 prosent), mens idrettens egengenererte inntekter utgjorde 12,6 mrd. kroner (58 prosent). Av dette utgjorde inntekter generert i idrettslagene over 10 mrd. kroner (NIF 2016a).
- I tillegg til disse tallene har NIF beregnet verdien av det frivillige arbeidet i idretten til 18,5 mrd. kroner i 2015 (NIF 2016a).

Kostnader ved å drive idrett

- Til tross for mye oppmerksomhet i media omkring kostnadene ved å drive idrett, er det forholdsvis lite statistikk og få undersøkelser om temaet.
- I en undersøkelse utarbeidet av IPSOS MMI i 2015 oppga foreldre av barn (6-19 år) som er aktive i idrett at de i gjennomsnitt betalte 2 100 kroner pr. år i

kontingenter og treningsavgifter og 2 000 kroner pr. år på treningsutstyr. Det brukes mest penger i Oslo (til sammen 5 600 kr/år i gjennomsnitt) og minst på Vestlandet og i Midt-Norge (3 500 kr/år i gjennomsnitt). I denne undersøkelsen var det kun én respondent som oppga at barnet sluttet med idrett fordi det ble for kostnadskrevende (IPSOS MMI 2015).

- En annen undersøkelse, basert på Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser, viser at barn i alderen 6-15 år, som er aktive i idrett, i gjennomsnitt brukte 6 300 kroner til trening pr. år i 2013. Undersøkelsen viser videre at utgiftene til trening relativt sett har økt lite i tidsrommet 2004-2013. Også i denne undersøkelsen er utgiftene høyest i Oslo/Akershus (8 000 kroner), mens de er lavest i Nord-Norge (4 300 kroner). Videre viser undersøkelsen at utgiftene øker med hvor sentralt man bor, husholdningsinntekt og barnets alder (Vaage 2015).
- NIF er opptatt av kostnadene ved å drive idrett og særlig det å motvirke at kostnadene blir så høye at det hindrer barn og unge i å delta.
- NIF oppfordrer idretten til å se på følgende tiltak:
    - Økt bevissthet rundt kostnadsnivå og kostnadsdrivere i klubber og særforbund
    - Lage retningslinjer og regelverk for utstyr og reiser/samlinger
    - Diskutere profesjonaliseringen i idretten og hvilke konsekvenser dette har
    - Utfordre foreldre til ikke å drive opp kostnadene
    - Innføre støtteordninger
- NIF oppfordrer det offentlige til å vurdere følgende tiltak:
    - Gratis leie av offentlig eide anlegg for organisert idrett
    - Støtteordninger
- Det er en økende tendens til at idrettslag bygger og eier idrettsanlegg selv. Dette gir økte kapital- og driftskostnader for lagene, som ofte fører til økte kontingenter og treningsavgifter.

Idrett og skole

- I hovedrapporten anbefalte utvalget at det innføres én times daglig fysisk aktivitet i skolen innen 2020.
- Gjennom skolen nås alle barn, og tiltaket sikrer at alle får fysisk aktivitet hver dag.
- Tiltaket bidrar til at en også når ut til grupper som vanligvis har lav deltakelse i idretten, f.eks. personer med nedsatt funksjonsevne og jenter med minoritetsbakgrunn.
- Ved å gi et likt tilbud til alle unngår en stigmatisering av enkeltgrupper og får særskilt mulighet til å motivere personer med nedsatt funksjonsevne til økt fysisk aktivitet og deltakelse i organisert idrett.
- Tiltaket må forankres hos skoleledelsen, slik at fysisk aktivitet kommer inn i skolens planer. For å kunne gjennomføre tiltaket må skolene ha tilgang på kompetanse gjennom skolerte lærere og samarbeidspartnere med spisskompetanse på fysisk aktivitet.
- Idretten vil kunne bidra til nødvendig kompetanseheving av lærere slik at de blir kompetente til å lede aktivitetsøkter.
- Idretten kan være med på å skape engasjement hos elevene ved å bidra med kompetanse. I tillegg kan idretten bidra med å gi elevene opplevelser, utfordringer, mestring og glede.
- Idrettens bidrag må være i form av et samarbeid mellom idrettslag som har gode forutsetninger og god kompetanse til å bidra, og skole/skoleeier/kommune. Finansieringen til et slikt særskilt tiltak må komme utenom spillemidlene.

Etter Ungdoms-OL på Lillehammer i 2016 tok Norsk Tipping og Ungdoms-OL initiativ til å etablere en gruppe med unge frivillige som skulle komme med råd og tiltak for hvordan få flere unge til å engasjere seg i frivillig arbeid. Rådene og tiltakene retter seg i stor grad mot frivillige lag og foreninger og kan inspirere frivilligheten i det videre arbeidet med rekruttering av ungdom til frivillig arbeid.

UTFORDRINGER

Utvalget peker på følgende utfordringer for idretten når det gjelder aktivitetsutvikling og aktivitetsutbredelse:

- Frafall i ungdomsidretten – er det et problem? Hvordan legge til rette for at frafall som utøver ikke nødvendigvis betyr frafall fra idretten?
- Hva kan idretten gjøre for å holde kostnadene ved å drive idrett på et moderat nivå slik at dette ikke blir en hindring for barn og unges idrettsdeltakelse?
- Hvordan kan idretten arbeide for å rekruttere flere personer med nedsatt funksjonsevne til å drive idrett?
- Idrett og skole – hva kan idrettens rolle være og hvordan kan frivilligheten bidra?

ANBEFALINGER

1) ØKONOMISKE BARRIERER MOT DELTAKELSE I ORGANISERT IDRETT

I aldersbestemte klasser opp til junioralder bør alle særforbund fastsette og formidle en anbefalt maksimumsgrense for kostnader med å delta i idrett i dette forbundet. Summen bør inkludere medlemskontingent, treningsavgift, kostnader til utstyr og reiseutgifter.

Forslag til andre tiltak:

- Etablere en klar bevissthet om, og holdning til kostnadsdrivere som betalte trenere, akademier/skoler, bygging og drift av anlegg i idrettslagsregi, treningsleirer, etc.
- Gjennomføre holdningskampanjer som oppfordrer foreldre til ikke å drive opp kostnadene i barne- og ungdomsidretten.
- Foreta en kritisk gjennomgang av utstyrsbehov i barne- og ungdomsidretten. Vurdere å innføre utstyrsbegrensningerl. F.eks. har Norges Cykleforbund innført en nedre vektgrense for syklene (landevei, bane og sykkelcross) for yngre aldersklasser (6-16 år). Det er også nylig foreslått regler for terrengsykler.
- Etablere låne- og bytteordninger for utstyr lokalt.
- Gjøre "Allemed-verktøyet" bedre kjent i alle organisasjonsledd i idretten.
- Få på plass retningslinjer for serieoppsett og turneringer som holder reisekostnadene på et lavt nivå for aldersbestemte lag.
- Jobbe for at det skal være gratis leie for organisert idrettsaktivitet i offentlig eide idrettsanlegg.
- Utvikle støtteordninger, i samarbeid med offentlige myndigheter, for å redusere økonomiske barrierer for barn og unge fra familier med vedvarende lav inntekt som ønsker å delta i idrett, f.eks. stønadsordningen "Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom".

- Videreføre NIFs flyktningefond i samarbeid med offentlige myndigheter, stiftelser og Olympic Solidarity.

2) ØKT REKRUTTERING AV PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Norsk idrett bør doble antall personer med funksjonsnedsettelse som er aktive medlemmer i organisert idrett innen 2023.

Forslag til tiltak:

- Utvikle en helhetlig strategi i norsk idrett for økt rekruttering av personer med funksjonsnedsettelse. En slik strategi bør implementeres i alle organisasjonsledd og foregå i et formelt og uformelt samarbeid med skole og helsevesen[4].
- Sikre at alle klubber har et uttalt mål om, og en strategi for å rekruttere og ivareta personer med funksjonsnedsettelse i idrettslaget eller i regionale satsinger.
- Sikre at kvaliteten på det operative arbeidet på klubb og kretsnivå heves, slik at flere personer med funksjonsnedsettelse oppnår mestring, utvikling og idrettsglede. Trenere med kompetanse om målgruppen må systematisk identifiseres, rekrutteres og utdannes. Det må tilrettelegges for at mye av aktiviteten kan integreres med funksjonsfriske.
- Stimulere til forsknings- og utviklingsarbeid som hever kompetansen om trening, bevegelse og utstyr for personer med funksjonsnedsettelse, i samarbeid med relevante forskningsinstitusjoner.
- Påvirke nasjonale myndigheter til å oppheve eller endre ordninger som er til hinder, eller er mangelfulle for at mennesker med funksjonsnedsettelse kan få samme mulighet til idrettslig deltakelse som funksjonsfriske, både for bredde og toppidrett. Dette gjelder spesielt innenfor ledsagning, personlig assistanse, tolketjenester og tilpasset utstyr til konkurranseaktivitet.

3) AKTIVITETSSAMARBEID: IDRETT – SKOLE

Lokalidretten bør være en aktiv samarbeidspartner til skolen for å rekruttere barn og ungdom til idretten, spesielt fra grupper som i dag har lav deltakelse[5].

Forslag til tiltak:

- Strategisk samarbeid på sentralt hold mellom idretten og offentlige myndigheter for å utvikle gode modeller for hvordan idretten kan bli en aktiv samarbeidspartner til skolene. Bidra til å skape allsidig aktivitet i forbindelse med innføring av én time daglig fysisk aktivitet i skolen.
- Økonomisk kompensasjon fra det offentlige, utenfor spillemidlene, til idrettslag som bidrar i et aktivitetssamarbeid med skolene.

4) FLEST MULIG – LENGST MULIG

Norsk idrett bør utvikle en strategi for livslang tilknytning til idretten, for eksempel gjennom å rekruttere og motivere ungdom til å bidra som trenere, ledere og i frivillighetsarbeid i idretten underveis eller i etterkant av egen idrettskarriere.

---

[4] *Idrettens tilnærming til skole/helsevesen bør ikke være å overta ansvaret for aktiviteten, men å skape kontaktpunkt for å nå frem til en prioritert målgruppe for idretten. NIF kan bidra til rekruttering og forbedre kvaliteten på den fysisk aktiviteten for målgruppen.*

[5] Jf. fotnote 4.

Foto: *Kjartan Pedersen Gurholt*

2.2 IDRETTENS ROLLE I UTVIKLINGEN AV FRAMTIDENS IDRETTSANLEGG

BAKGRUNN

Anbefaling fra hovedrapporten

Utvalget viser til anbefalingen fra hovedrapporten:

"Kulturministeren bør utarbeide en statlig overordnet politikk for å bedre behovsprøvingen og øke mangfoldet i bygging av anlegg for å nå statens mål om fysisk aktivitet og idrett for alle gjennom bruk av spillemidlene.

Utvalget anbefaler at følgende prinsipper og prioriteringer skal ligge til grunn for bruk av spillemidler:

- *Gjennomføre gode lokale og regionale behovsvurderinger basert på gode analyser og medvirkning*
- *Sikre idretts- og aktivitetsmangfold, herunder hensynet til mindre idretter, egenorganisert aktivitet, kjønn, alder og universell utforming*
- *Stimulere til at idrettsanlegg og områder for fysisk aktivitet i størst mulig grad plasseres ved skoler*
- *Stimulere til økt satsing på interkommunale anlegg*
- *Stimulere til nytenkning på anleggsområdet som i større grad imøtekommer aktivitetstrender."*

UTFORDRINGER

Utvalget viser til hovedrapportens kapittel 3.2.

ANBEFALINGER

5) IDRETTENS ROLLE I UTVIKLING AV IDRETTSANLEGG

Norsk idrett bør være en pådriver for økt kunnskap om arealbehov, planlegging, bygging og drift av idrettsanlegg, samt bidra til at det gjennomføres gode behovsvurderinger og prioriteringer lokalt, regionalt og nasjonalt. Det overordnede målet bør være å legge til rette for et godt idretts- og aktivitetsmangfold over hele landet.

Forslag til tiltak:

- Bruke særforbundenes hjemmesider, "idrettsanlegg.no" og "godeidrettsanlegg.no" til å spre kunnskap om arealbehov, behovsvurderinger, planlegging, bygging og drift av idrettsanlegg. Sidene må være "linket" til hverandre.
- Arbeide for at offentlige myndigheter, i samarbeid med idrettsorganisasjonen, gjennomfører gode lokale, regionale og nasjonale behovsvurderinger for idrettsanlegg.
- Gjennomføre prioriteringer innad i idrettsorganisasjonen som sikrer et godt lokalt idretts- og aktivitetsmangfold.
- Styrke kunnskapen om spillemiddelsystemet, og om kommunale og fylkeskommunale planprosesser, hos tillitsvalgte og ansatte i idrettsorganisasjonen.
- Arbeide for at flere departement bidrar til å finansiere bygging av svømmehaller.

2.3 IDRETTSORGANISASJONEN I EN NY TID

BAKGRUNN

Den norske idrettsmodellen

Den norske idrettsmodellen hvor breddeidrett, toppidrett, idrett for mennesker med nedsatt funksjonsevne og idrett for utviklingshemmede er integrert i én idrettsorganisasjon er unik i internasjonal sammenheng. Idrettens verdigrunnlag er vedtatt på idrettstinget og er delt inn i aktivitetsverdier (glede, fellesskap, helse og ærlighet) og organisasjonsverdier (frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd). NIF er Norges største frivillige organisasjon med over 2,2 mill. medlemskap (inkludert bedriftsidretten). NIF består av 54 særforbund, 19 idrettskretser, 366 idrettsråd og om lag 11 600 idrettslag (hvorav om lag 8 000 er ordinære idrettslag). Modellen ble beskrevet i hovedrapporten (s. 33-35).

Det er etablert idrettslag i alle landets kommuner, noe som gjør at idrettsbevegelsen hver dag er til stede i hele landet. Idrett betyr mye for veldig mange. De aller fleste i Norge har en eller annen gang i livet vært medlem av et idrettslag. Norsk idrett har i tillegg stor suksess med bred deltakelse i barneidretten og kan vise til gode internasjonale idrettsprestasjoner. Idrett er også den viktigste organiserte fritidsaktiviteten for ungdom. Idrett er en kilde til glede, mestring, samhørighet og fellesskap. Det frivillige arbeidet i idretten skaper også store merverdier for det norske samfunnet.

Idrettslag/medlem – rettigheter og plikter

Det har kommet innspill til utvalget om behov for en fornyelse av medlemsbegrepet og kravene til etablering av idrettslag. Dette er for å tilpasse seg endrede samfunnsforhold, ungdoms ønsker og behov, og nye idretter og aktiviteter med en annen kultur og syn på medlemskap.

Medlemskap og krav til etablering av idrettslag er regulert i NIFs lov. Idrettslag stiftes på lokale initiativ og skal ha til formål å drive idrett og være selveiende og frittstående foreninger med utelukkende personlige medlemmer, samt følge NIFs og dets organisasjonsledds regelverk og vedtak. Et idrettslag må oppfylle en del formelle krav for å bli godkjent. Et idrettslag må ha minimum 10 personer over 15 år for å fylle alle pålagte

tillitsverv i styre, valgkomité og revisor[6]. Til gjengjeld får idrettslaget representasjonsrett i overliggende organisasjonsledd, mulighet til å delta i konkurranser i de særforbund laget er medlem av, samt rett til å søke på en rekke statlige og kommunale tilskuddsordninger (f.eks. spillemidler og momskompensasjon).

Å være medlem i et idrettslag innebærer både rettigheter og plikter. For å bli medlem i et idrettslag må man melde seg inn og betale medlemskontingenten. Det er kun i særlige tilfeller at styret i et idrettslag kan nekte en person medlemskap. I tillegg må medlemmer følge idrettslagets vedtekter og NIFs regelverk og vedtak. Medlemskapet gir mulighet til å delta i lagets aktiviteter og til å påvirke idrettslaget, blant annet gjennom å delta på, og foreslå saker til idrettslagets årsmøte.

I perioden 2000-2002 var det en prøveordning med direktemedlemskap i Norges Snowboardforbund (Brekke 2003). I løpet av perioden doblet Snowboardforbundet antall medlemmer, samt at antall klubber økte.

Ordningen ble ikke videreført. Norges Snowboardforbund fikk ikke flertall for sitt forslag om direkte medlemskap på Idrettstinget i 2003. Idrettsstyrets innstilling ble vedtatt og var som følger:

"Idrettsstyret støtter ikke forslaget. NIF er en medlemsorganisasjon der enkeltmedlemmer er medlem i idrettslag. Det er kun et idrettslag som kan være medlem i et særforbund. Idrettsstyret ser ingen grunn til å endre ved et av grunnprinsippene i organisasjonen. Dette standpunkt er tatt etter flere diskusjoner, gjennomgang av forskningsresultat og prøveordning samt høring i organisasjonen om dette tema. Idrettsstyret mener Snowboardforbundet bør fortsette sitt positive arbeid mot barn og unge uten at disse nødvendigvis må ha et direkte medlemskap i særforbundet."

Foto: *Kjartan Pedersen Gurholt*

NIFs mål og satsinger i kommende år

Idrettspolitisk dokument 2015-2019 (IPD), som er felles plandokument for den organiserte idretten i Norge, inneholder en programerklæring og setter mål for norsk idretts aktivitets- og organisasjonsarbeid. Programerklæringen har følgende konkrete ambisjoner for tingperioden 2015-2019:

1. Modernisere organisasjonen slik at det blir enkelt å delta.
2. Speile mangfoldet i samfunnet.
3. Redusere økonomiske hindringer for barn og unges deltakelse.
4. Bli det mest attraktive treningsfellesskapet for voksne.
5. Styrke Norge som toppidrettsnasjon.
6. Engasjere flere kvinner og unge i trener- og lederroller.
7. Arbeide for et idrettsløft på 0,5 % av statsbudsjettet.
8. Arbeide for en åpen og inkluderende idrett.

[6] NIFs lovnorm for idrettslag (§ 15) sier at et idrettslag skal ha fylt følgende verv: Leder, nestleder, styreleder, varamedlem, to revisorer og fire til valgkomité (leder, to medlemmer og en vara).

9. Ta hensyn til naturen, klimaet og miljøet.

I tillegg er det satt en rekke resultatmål for idrettsaktiviteten og organisasjonsarbeidet.

NIFs søknad til Kulturdepartementet om spillemidler for 2017 angir noen prioriterte områder for det kommende året, bl.a.:

- Legge til rette for at idrettslagene tar i bruk moderne IT-løsninger for å rasjonalisere organisasjonsarbeidet og effektivisere dialogen med medlemmene.
- Avklare muligheten for nye medlemskapsformer, samt gjøre det enklere å etablere idrettslag.
- Utarbeide plan og tiltak for økt kjønnsbalanse på alle nivåer i norsk idrett.
- Arbeide for at alle treningstilbud skal ledes av personer med nødvendig kompetanse og forståelse for idrettens verdigrunnlag.
- Sørge for at norsk idrett er en kunnskapsbasert og lærende organisasjon. Norsk toppidrett skal være verdensledende på kunnskap og implementering av dette i treningsarbeidet. Barne- og ungdomsidretten skal opprettholde sin rolle som arena for inkludering, fellesskap og idrettslig utvikling.
- Arbeide for at alle har god tilgang til idrettsanlegg og mulighet for å delta både i organisert idrett og egenorganisert aktivitet.
- Arbeide for at norsk idrett opprettholder rollen som eier og tilrettelegger av idrettsarrangementer i Norge, og at norsk idrett regelmessig er vertskap for internasjonale mesterskap og konkurranser.
- Arbeide for at alle særidretter oppnår mediedekning som speiler mangfoldet i idretten. Blant annet skal det etableres en felles digital medieplattform.
- Være en pådriver for idrett og fysisk aktivitet i samfunnet, bidra til å skape et inkluderende samfunn og arbeide for å påvirke utviklingen av internasjonal idrett og verdigrunnlaget som styrer denne.
- Arbeide for at norsk idrett framstår som åpen, ærlig og verdibasert i alt sitt organisasjonsarbeid.

Åpenhetsutvalgets rapport til idrettsstyret

I 2016 ble det satt et særlig lys på åpenhet i norsk idretts sentrale organisasjonsledd. Som følge av dette satte idrettsstyret ned et utvalg som blant annet skulle vurdere idrettens kontrollrutiner og hvordan idretten bør praktisere åpenhet om egen virksomhet. Utvalgets rapport inneholder forslag til forbedringer av NIFs regler og praksis på følgende områder: 1) offentliggjøring, 2) organisering og myndighet og 3) rutiner og retningslinjer.

Mangfold blant ledere og trenere

Det har den senere tid vært fokus på at antallet kvinnelige toppledere og forbundstrenere i norsk idrett er for lavt. Dette er et viktig tema som belyses nærmere nedenfor. Utvalget mener at det er en betydelig underrepresentasjon av flere samfunnsgrupper blant ledere og trenere i norsk idrett, i tillegg til kvinner. Etniske minoriteter og personer med nedsatt funksjonsevne er eksempler på grupper der utvalget mener at andelen ledere og trenere ikke gjenspeiler mangfoldet i idretten slik det er, eller bør være.

Kvinner i idrettens styrende organer

NIFs lov har siden 1990-tallet hatt bestemmelser om kjønnsfordeling. For eksempel skal begge kjønn være representert ved valg eller oppnevning av styrer, råd, utvalg/komité mv. og ved representasjon til årsmøte/ting (jf. NIFs lov § 2-4). Dersom det velges eller oppnevnes fire personer eller flere, skal det minst være to av hvert kjønn.

Aktivitetstallene i kapittel 2.1 viser at jenter/kvinner nesten er like aktive i idretten som gutter/menn. Når det gjelder kvinneandelen i idrettens styrende organer

viser tall fra en spørreundersøkelse i NIF og NIFs nøkkeltall følgende:

Spørreundersøkelse i NIF (mai 2016)

Prosentvis kvinner i styrer

- Totalt: 43 %
- NIF: 55 % / 43 %[7]
- Særforbund: 41 %
- Idrettskrets: 48 %

Prosentvis kvinnelige ledere (president, idrettskretsleder, organisasjonssjef, generalsekretær)

- Idrettskretsleder 21 %
- Organisasjonssjefer: 36 %
- Særforbundspresidenter: 13 %
- Generalsekretærer: 20 %

Prosentvis ansatte kvinner

- Totalt: 41 %
- NIF: 46 %
- Særforbund: 35 %
- Idrettskrets: 55 %

Tall fra NIFs nøkkeltallsrapport 2015 – kjønnsfordeling (NIF 2016a)

- Styring av norsk idrett - styreverv[8]:

	M	K	Tot.	% M	% K
Sent. ledd	388	225	563	60,0	40,0
Regi. ledd	1 108	742	1 850	59,9	40,1
Lokale ledd	25 856	14 543	40 399	64,0	36,0
Samlet	37 302	15 510	42 812	63,8	36,2

- Styreledere:

	M	K	Tot.	% M	% K
Sent. ledd	66	16	82	80,5	19,5
Regi. ledd	221	87	308	71,8	28,2
Lokale ledd	5 402	1 633	7 035	76,8	23,2
Samlet	5 689	1 736	7 425	76,6	23,4

- Daglige ledere:

	M	K	Tot.	% M	% K
Sent. ledd	56	22	78	72,8	28,2
Regi. ledd	101	41	142	71,1	28,9
Lokale ledd	1 715	472	2 187	78,4	21,6
Samlet	1 872	535	2 407	77,8	22,2

NIF viser til flere tiltak for å få flere kvinner inn i ledende posisjoner, f.eks. lederkurs med stor kvinnedeltakelse og ressursgrupper for å rekruttere flere kvinnelige ledere.

Arbeid mot doping og kampfiksing i idretten

Doping og kampfiksing truer idrettens integritet og utfordrer forventningen om "fair play". Doping har i tillegg potensielt store helseskadelige konsekvenser og gir rene utøvere en urettferdig konkurranseulempe.

Arbeid mot doping i idretten

Antidoping Norge (ADNO) arbeider for en ren idrett og et dopingfritt samfunn, blant annet gjennom forebyggende arbeid (informasjon, mv), dopingkontroller og internasjonalt samarbeid.

[7] Tallet 55 % viser til kvinneandelen av representantene til NIFs styre som ble valgt inn av Idrettstinget 2015 (6 kvinner og 5 menn). 43 % viser til kvinneandelen i NIFs styre når også IOC-representant, ansattrepresentant og utøverrepresentant er tatt med. Disse velges ikke av Idrettstinget.

[8] Tabellen viser kjønnssammensetningen for styrer på alle nivåer i norsk idrett slik de er registrert i Frivillighetsregistret. Tabellen viser at kvinneandelen er høyere i regionale og sentrale ledd, enn i de lokale idrettslagene. NIFs spørreundersøkelse i mai 2016, hvor de lokale leddene ikke er med, viser en noe høyere kvinneandel, 43 prosent. Årsakene til avviket mellom de to målingene kan bl.a. skyldes feilregistreringer, ikke-ajourførte innrapporteringer til Frivillighetsregistret, o.l.

Antidoping Norge har utviklet konseptet *Ren idrett*. Dette er et forebyggende arbeid som blant annet inkluderer *Ren Utøver*, *Rent Idrettslag* og *Rent Særforbund*.

- "Ren Utøver" er et e-læringsprogram for idrettsutøvere, trenere og deres støtteapparat. Pr. 8. november 2016 hadde drøyt 7 600 personer fullført e-læringsprogrammet.
- "Rent Idrettslag" utfordrer klubber til å utvikle sin egen antidopingpolicy og skape bevissthet om verdiarbeid og antidoping. Pr. 8 november 2016 var 951 av landets 11 600 idrettslag registrert som "rene" idrettslag.
- "Rent Særforbund" skal sette antidoping og verdiarbeid systematisk på agendaen. Blant annet skal særforbund utvikle en antidopingpolicy med handlingsplan og beredskapsplan for dopingsaker. Pr. 7. juni 2016 hadde 14 av 54 særforbund signert Rent Særforbund-avtale med Antidoping Norge.

ADNO og NIF har over flere år samarbeidet om informasjonskampanjen "Ærlig talt".

NIF har utviklet en tiltaksplan mot doping i norsk idrett (2013).

I den tiden utvalget har arbeidet med denne rapporten har det pågått flere evalueringer/ granskninger om antidopingarbeidet i norsk idrett:

- Skiforbundets eksterne evaluering av medisineringspraksis i norsk skisport.
- Olympiatoppen har etablert en arbeidsgruppe til å bistå i arbeidet med å utarbeide forslag til rutiner og retningslinjer for foreskriving av legemidler til toppidrettsutøvere.
- Olympiatoppen skal, blant annet på bakgrunn av "Johaugsaken", gjennomgå, kontrollere og kvalitetssikre rutinene ved antidopingarbeidet i særforbundene.

Arbeid mot manipulering av idrettskonkurranser (kampfiksing)

Det ble laget en nasjonal handlingsplan mot kampfiksing i 2012. Et sentralt tiltak i planen var å opprette et nasjonalt samarbeidsforum mot kampfiksing. Forumet er et samarbeid mellom offentlige myndigheter (Kulturdepartementet, Kripos og Lotteri- og stiftelsestilsynet), idretten (NIF, Norges Fotballforbund og Det Norske Travselskap) og spillselskapene (Norsk Tipping og Norsk Rikstoto).

Dette forumet samarbeider direkte med en nasjonal enhet mot manipulering av idrettskonkurranser som ble opprettet hos Lotteri- og stiftelsestilsynet i 2016. Enheten følger av Europarådets konvensjon mot manipulering av idrettskonkurranser, som Norge har ratifisert. Enheten har som oppgave å bidra til å avverge og avdekke manipulering av idrettskonkurranser. Samtidig skal den foreta trusselvurderinger som berørte parter i Norge kan bruke i deres forebyggende arbeid på området.

Idretten selv har en avgjørende rolle i arbeidet mot manipulering av idrettskonkurranser. I 2013 skjerpet Idrettsstyret NIFs lovverk ved å innføre et eksplisitt forbud mot kampfiksing, samtidig som det ble innført forbud mot alt spill på egen konkurranse. Bestemmelsene gjelder for hele norsk idrett. Samtidig er det en prioritert oppgave for NIF å drive forebyggende og holdningsskapende arbeid på området. NIF var for øvrig den første nasjonale olympiske komité som implementerte "Olympic Movement Code on Prevention on Manipulation of Competitions".

Norges Fotballforbund (NFF) har uformet etiske retningslinjer for fotballspillere i Norge, hvor kampfiksing inngår som en sentral del. Kampfiksing er tatt inn som eget tema i "NFF Kvalitetsklubb". NFF har også innført en plikt for deltakere i norsk fotball til å melde fra dersom man blir forsøkt vervet til å fikse kamper eller får kjennskap til at andre har blitt det. Forbundet har etablert en

varslingstjeneste hvor informasjon om kampfiksing kan meddeles.

UTFORDRINGER

En integrert idrettsorganisasjon gjør det mulig med en helhetlig utvikling av norsk idrett basert på et felles verdigrunnlag. På den annen side innebærer en integrert idrettsorganisasjon et potensial for interne spenninger. I tillegg må idrettsorganisasjonen, i likhet med andre samfunnsaktører, tilpasse seg samfunnsmessige endringer og konkurranse fra andre aktører og organisasjoner. De senere årene har idrettsorganisasjonen blant annet måttet håndtere utfordringer som:

- Underrepresentasjon av enkeltgrupper i ulike roller og posisjoner i idretten, særlig kvinner, minoriteter og personer med funksjonsnedsettelse.
- Økte krav fra media, inkludert sosiale medier og økt digitalisering.
- Krav fra medlemmer om nye medlemskaps-/tilknytningsformer og mer moderne og effektiv kommunikasjon til lag og medlemmer.
- Økt krav om profesjonalisering av barne- og ungdomsidretten, press på barneidrettsbestemmelsene, og økte kostnader til deltakelse.
- Antidoping og kampfiksing som truer idrettens integritet.
- Salg av medierettigheter og personlige sponsoravtaler som utfordrer enerettsmodellen.
- Press fra kommersielle trenings- og aktivitetstilbud, inkludert kommersielle idrettsarrangører.
- "Landslagsmodellen" presses av private lag og kommersielle krefter.

Det er grunn til å anta at idretten vil bli utfordret på disse og nye områder i årene som kommer. Dette fordrer en offensiv organisasjon som er villig til modernisering og fornyelse i møtet med en ny tid.

ANBEFALINGER

6) KJØNNSBALANSE INNEN 2023

Alle tingforsamlinger i norsk idrett bør ha 50 prosent kjønnsbalanse. I tillegg bør det samlet sett være 50 prosent kjønnsbalanse i administrativ og politisk toppledelse (generalsekretær og president og tilsvarende nivåer) i NIF, særforbund, idrettskretser og særkretser. Disse målene bør være oppnådd innen 2023, og alle organisasjonsledd bør etterstrebe å nå målet.

Forslag til tiltak:

- Øremerke tilskudd til organisasjonsledd som gjør en særskilt innsats for å nå målet.
- Innføre åremålsstillinger for administrativ toppledelse og maksimaltid for presidenter/valgte ledere.
- Utvikle talentpooler, mentorordninger, o.l.
- Statuskartlegging og rapportering om måloppnåelse som legges fram årlig og skaper offentlig debatt.

7) STØRRE MANGFOLD I LEDER OG TRENERPOSISJONER

Norsk idrett, på alle nivå, bør jobbe strategisk for at den i sin leder- og trenerrekruttering speiler idrettens og samfunnets mangfold når det gjelder kjønn, alder, etnisitet og funksjonsevne. Resultater bør kunne måles og evalueres årlig i form av et "mangfoldsbarometer".

8) ÅPENHET/GODT STYRESETT

Norsk idrett bør fastsette og implementere en tydelig strategi for hvordan norsk idrett skal framstå som åpen, ærlig og verdibasert i alt sitt organisasjonsarbeid. Det bør innarbeides en felles forståelse av hva en slik strategi innebærer i alle ledd. Det bør være fullstendig åpenhet om all drift på alle nivåer i norsk idrett.

Forslag til tiltak:

- Gjennomføre anbefalingene i rapporten fra Åpenhetsutvalget (Åpenhetsutvalget 2016) om offentliggjøring, organisering og myndighet, og rutiner og retningslinjer i idretten.
- Ledelsen i NIF og særforbundene etablerer møtearenaer på lokalplanet for å skape en bedre dialog med grasrota i norsk idrett, f.eks. i form av årlige folkemøter rundt omkring i landet.

9) KOMMUNIKASJON

Norsk idrett bør synliggjøre det lokale, frivillige idrettsarbeidet på en bedre måte og vise den samfunnsmessige betydningen dette arbeidet har. Det bør utarbeides et årlig samfunnsregnskap som viser hva norsk idrett er, og hva idretten bidrar med. Dette bør kommuniseres og ligge til grunn for årlige folkemøter og nasjonale debatter om norsk idrett.

10) KLUBBUTVIKLING OG NYE MEDLEMSKAPSFORMER

Norsk idrett bør bygge ned barrierene mot medlemskap, arbeide for forenkling av klubbhverdagen og inkludere nye idretter og aktivitetstrender.

Forslag til tiltak:

- Åpne for nye og ulike former for medlemskap og tilknytningsformer, herunder forenklede krav til å danne og drifte idrettslag. I den sammenheng kan det settes i gang utviklingsprosjekter/ piloter der framtidsrettede modeller for medlemskap og organisering testes, og der det måles hvilke effekter dette gir.
- Ta hensyn til og anerkjenne nye idretter og nye aktivitetsformers kultur og historie, og se mulighetene for læring og berikelse for hele idrettsbevegelsen.
- Drive aktiv og moderne klubbutvikling slik at idrettslaget fortsatt kan være norsk idretts viktigste bestanddel i møtet med krav til moderne aktivitetsformer, nye idretter og forenklet klubbdrift.
- Ta til enhver tid i bruk moderne kommunikasjonsteknologi for å få ned barrierer mot medlemskap, deltakelse, aktivitetsutvikling og klubbdrift.
- Drive mer aktiv forsøksvirksomhet som et ledd i utviklingen av organisasjonen.

Foto: *Kjartan Pedersen Gurholt*

11) VERDENSLEDENDE PÅ TRENING OG ETIKK

Norsk idrett bør ha som mål å bli verdensledende innenfor treningsarbeid, både for unge utøvere og i toppidretten. Det bør sikres at det kontinuerlig foregår en åpen debatt om faglige og etiske spørsmål i norsk idrett.

Forslag til tiltak:

- Utvikle og implementere en helhetlig modell som sikrer at riktig trening blir gjennomført på de ulike utviklingstrinn. En slik modell må utvikles i samspill med særforbundene, og ligge til grunn for særforbundenes egne, idrettsspesifikke modeller.
- Jobbe strategisk for å identifisere og utdanne trenere og ledere som får økt sin kompetanse på målgruppen de skal trene/lede, og som er godt rustet til å etterleve og kommunisere idrettens verdigrunnlag lokalt i klubbene. Det bør vurderes å innføre økonomiske insentiv som kan motivere særforbund, kretser og klubber i dette arbeidet.
- Videreutvikle trenerutdanninger slik at de i større grad fokuserer på utvikling av den enkelte treners anvendte kompetanse og egenskaper i trenerrollen. Relevante teorier må knyttes til trenerens egne erfaringer, og det bør utvikles gode mentorordninger for trenere på alle alderstrinn.
- Ta initiativ til å etablere praktiske, erfarings- og kunnskapsbaserte studier for ledere innenfor idretten.
- Fastsette klare resultatmål for toppidrettsarbeidet, der idretter og utøvere som kan bidra til at disse nås blir prioritert gjennom tilføring av fagkunnskap og økonomiske rammebetingelser for å trene og restituere optimalt. Olympiatoppen bør stille tydelige krav til særforbundenes systematiske utviklings- og etikkarbeid, og bidra til en kontinuerlig debatt om faglige og etiske spørsmål i norsk toppidrett.

IDRETT OG FYSISK AKTIVITET HELE LIVET

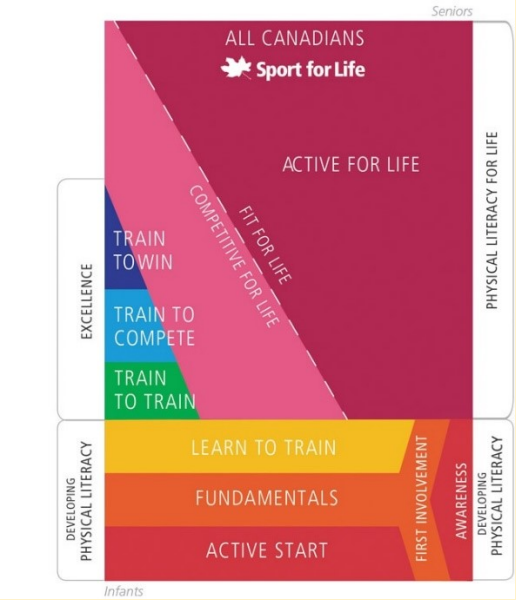

En gruppe kanadiere tilknyttet *Canadian Sport Institute - Pacific*, startet på begynnelsen av 2000-tallet utviklingen av en erfarings- og forskningsbasert modell for helhetlig utvikling av idrettsutøvere og for å få flere til å utøve idrett og fysisk aktivitet gjennom livet. Long-Term Athlete Development (LTAD) modellen består av ulike stadier. En barndom med mye allsidig fri lek og tilrettelagte aktiviteter som utfordrer bl.a. balanse, koordinasjon og hurtighet legger grunnlaget for og motiverer til motorisk utvikling og læring av idrettsferdigheter. Det legger også grunnlaget for at ungdom senere kan velge å bruke mer tid på trening og konkurranser på ulike nivå, fordype seg i en eller noen få aktiviteter, prøve nye aktiviteter og/eller søke glede, mestring og fellesskap gjennom egenorganisert fysisk aktivitet. I sum gir denne utviklingsmodellen, med riktige aktiviteter på riktig tidspunkt, mulighet for både topp idrettslige prestasjoner og livslang bevegelsesglede gjennom å utøve mosjonsaktiviteter og friluftsliv.

Norges Skiforbund har lagt modellen til grunn for sin nye utviklingsmodell.

KILDER

- Brekke, Jan-Paul (2003): *Utenfor løypa?* Institutt for samfunnsforskning.
- IPSOS MMI (2015): *Landsrepresentativ undersøkelse om kontingenter og avgifter for barn i idrettslag*
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) (2013): *Tiltaksplan mot doping i norsk idrett*, rapport fra et utvalg.
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) (2015a): NIFs lov 2015
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) (2015b): *Idrettspolitisk dokument 2015-2019.*
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) (2016a): *Nøkkeltall 2015.*
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) (2016b): *Spillemidler 2017. Søknad.*
- Statistisk sentralbyrå (2013): *Norway S. Disabled people. Labour Force Survey, 2013, 2nd quarter 2013.*
- Statistisk sentralbyrå (2016): *Levekårsundersøkelsen 2016.*
- Strategiutvalget for idrett (2016): *Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid*
- Vaage, Odd Frank (2015): *Fritidsaktiviteter 1997-2014, Barn og voksnes idrettsaktiviteter, friluftsliv og kulturaktiviteter*, Resultater fra Levekårsundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå
- Åpenhetsutvalget (2016): *Innsyn, åpenhet og tillit. Åpenhetsutvalgets rapport til idrettsstyret*

INNLEDERE PÅ UTVALGETS SEMINARER

- Al-Samarai, Zaineb (Holmlia sportsklubb, politiker AP)
- Bratsberg, Anne-Lise (Trondheim idrettsråd)
- Flatum, Cecilia (Deloitte, tidl. Norges Snowboardforbund)
- Havnelid, Åsne (Norsk Tipping AS)
- Hoel, Yvette (Olympiatoppen Midt-Norge)
- Horgen, Jorunn (Buskerud idrettskrets)
- Kroksæter, Kjetil (Adresseavisen)
- Lemme, Kristin (Ungdoms-OL 2016)
- Røste, Erik (Norges Skiforbund)
- Solberg, Anne Grethe (Høyskolen i Oslo og Akershus)
- Stensbøl, Bjørge (tidl. leder Olympiatoppen)
- Tvedt, Tom (Norges Idrettsforbund)
- Veum, Anja (Norges Idrettsforbund)
- Welhaven, Leif (VG)